

RACUNALA
ZA SVAKOGA

GAMING
OFFICE
WORKSTATION

NAJBOLJE
PERFORMANSE
ZA VRHUNSKI
DOŽIVLJAJ!

NARUČITE ODMAH!

RESTAURANT

ROOMS

HOUSE OF WINE

REP. HRVATSKE 62

KUTJEVO

034 / 431 - 635

Vodeći
hrvatski
hosting

plus
HOSTING

RITAM SLAVONIJEVIJESTIŠKRINJAZUPANIJE

RAZGOVORI SUSRETI SCENA LIFESTYLE PROMO

NARUČI DOSTAVU

035 487 058

MÜLLER

VOĆE I POVRĆE

099 / 794 - 5373

POŽEGA

Sv. Roka 14

dnevno svježe
voće i povrće
iz vlastite
proizvodnje

AUTO LIMARIJA KRALJAK

Održavanje popravak
-Autolimarije
-Autoklepanje
-Autna skrbnja

099 840 10 05

KULTURNA BAŠTINA U FUNKCIJI RAZVOJA – SAČUVAJMO ŠOKAČKI GOVOR:”Jer, prije jezika bio je govor”

Datum objave: 21. 10. 2024. | Kategorija: Razgovori

Iako je navrijednije što imamo jer po njemu i zbog njega jesmo to što jesmo, jezika, njegovog bogatstva, snage i identitetske odrednice, kao i potencijala u kulturnom turizmu, još uvijek nismo dovoljno svjesni. Jezik je hranitelj, sredstvo sporazumijevanja, alat koji oblikuje kako mislimo i najvažniji element zajedništva jednog naroda. O jeziku i narječju kao iznimno vrijednom nematerijalnom kulturnom identitetu regije, razgovaramo s prof. dr.sc. Eminom Berbić Kolar, dekanicom Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta J.J.Strossmayera u Osijeku, vrsnom znanstvenicom koja je svoj stručni i istraživački rad posvetila jeziku, ali i specifičnim dijalektima sela Brodsko-posavske županije koji danas imaju status zaštićenog nematerijalnog dobra Republike Hrvatske

Grčka riječ dijalektos obično se prevodi kao narječje ili govor, pa bismo mogli reći kako je dijalekt dio veće jezične cjeline, najčešće zemljopisno ograničen dio općeg hrvatskog jezika. Naš širi, a posebno uži zavičaj, Slavonija i Brodsko Posavska županija, u dijalektološkom su smislu posebno zanimljiva i znanstvenicima izazovna područja. Jer, iznimno je rijetko na tako malo prostoru pronaći dva arhaična šokačka govora koji su dio vrijednog nematerijalnog kulturnog identiteta regije i tako potencijalno i aduti za razvoj kulturnog turizma. I mada se još uvijek možemo pohvaliti pokojim izvornim govornikom, riječ je ipak o starohrvatskom jeziku i govoru u izumiranju koji pod svaku cijenu valja sačuvati i zaštititi. Jedan je staroperkovački, a drugi govor sela Siće koji su, zahvaljujući višegodišnjim naporima i studioznom terenskom radu stručnjaka, među prvim u Hrvatskoj, zaštićeni u Ministarstvu kulture kao nematerijalno kulturno dobro. Slijedeći cilj i logični korak je UNESCO i uvrštavanje na listu svjetske baštine. I mada je na zaštitu arhaičnog šokačkog izričaja posljednjih godina učinjeno puno, riječ je, ipak, o izričaju koji je gotovo potpuno zanemaren, zbog čega mu je nužno posvetiti pažnju ne bi li nestao sa smrću svojih izvornih govornika. Da bismo izbjegli opasnost nestajanja ili uništenja materinskog jezika, sačuvali svoju prošlost i znali kako imamo budućnost, godinama, s puno entuzijazma, ljubavi i stručnosti brine docentica Emina Berbić Kolar, dekanica Fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta J.J.Strossmayera u Osijeku, jedna od najuglednijih hrvatskih dijalektologinja, autorica brojnih stručnih radova i rječnika. Upravo je ona i najpozvanija da nas povede na jedinstvenu starohrvatsku, arhaičnu šokačku šetnju u potrazi za nepoznatim jezičnim blagom.

Kada govorimo o jeziku kao posebno važnoj nematerijalnoj kulturnoj baštini, što je, prije svega, potrebno reći?

Hrvatski jezik je jezik koji se sastoji od tri narječja koja se, potom dijele na tri dijalekta. Jedna od čestih pogrešaka je izjednačavanje jezikoslovnog pojma narječja s jezikoslovnim pojmom dijalekta što nije točno jer narječja su nadpojmovi pojmu dijalekt. Također, valja reći kako se hrvatski jezik dijeli na kajkavsko, čakavsko i štokavsko narječje, a onda se svako od tih narječja dijeli na četiri dijalekta. Kad govorimo o štokavskom narječju ono se dijeli na slavonski dijalekt, istočno-bosanski, novoštokavsko-ikavski i novoštokavsko-ijekavski dijalekt. Područje mog interesa je slavonski dijalekt i govori koje smo zaštitili kao nematerijalna kulturna dobra RH-sičanski, govor sela Siće i staroperkovački govor, oba na području Brodsko-posavske županije.

Višegodišnji napori na zaštiti štokavskih govora koji su temelj književnog standardnog jezika kakvim danas govorimo, ali i nematerijalno kulturno dobro koje se ne može nadoknaditi, do određene su mjere u široj javnosti osvijestili potrebu čuvanja, a potom i afirmiranja i promoviranja jezika kao iznimnog bogatstva naroda ali i potencijala u kulturnom turizmu. Je li to dovoljno i postoji li širi interes, osim onog na znanstvenoj razini?

Moja praksa govori kako većeg i šireg interesa od onog na znanstvenoj razini nema, što je žalosno, iako praksa nije ista u svim dijelovima Hrvatske. Čakavi i kajkavci će, recimo, puno više interesa posvetiti svome narječju i svojim dijalektima, za razliku od štokavaca, što, mi osobno i nije sasvim jasno i o tome sam i pisala u nekoliko svojih radova. Mislim da je tu riječ o općenitom osjećaju manje vrijednosti koji je neutemeljen, jer iako je poznato da Slavonci imaju široku dušu i veliko srce, očito je i da se dovoljno ne poštuju i ne cijene sami sebe, svoj identitet, svoj jezik, što je žalosno. Ono što nije bilo dobro su naši obrazovni programi koji nije davao dovoljno pozornosti dijalektologiji i zavičajnom idiomu. Na sreću, na našem fakultetu postoji kolegi pod tim nazivom koji sam osobno uvela i na kojem, zajedno sa svojim studentima odrađujem terensku nastavu, jer dijalektologija se ne može odrađivati u učionici, u čemu imam iznimne rezultate i s puno entuzijazma se trudim promovirati i popularizirati ovo područje. Važno je, osim toga, osvijestiti kako je prije jezika bio govor, a djeca uče od svoje obitelji, slušanjem. I iako je ono što će učiti kroz cijelo školovanje standardni jezik, ono što jest njihovo, što ih obilježava i izražava njihove emocije i istinska stanja, svakako je govor koji su naučili od svojih majki i baka, ono što literatura poznaje kao "maminski govor" i što itekako treba učiti i čuvati, obzirom da bez zavičajnog govora ne bi bilo ni standardnog jezika.

Šokački govor o kojemu govorimo je staroštokavski i u njemu ne vrijede pravila novoštokavskog hrvatskog književnog jezika. On se, u prvom redu, po svojoj melodiji, razlikuje od standardnog hrvatskog jezika, poznaje ikavicu, a zbog specifičnog glasa nazivaju ga i šćakavski. Koje su još specifičnosti arhaičnih slavonskih idioma?

Slavonski dijalekt se razlikuje u, aspolutno svim gramatičkim razinama, na fonološkoj, morfološkoj razini, sintaktičkoj, leksičkoj, a posebice u naglasnom sustavu. Ono što možete primijetiti ako dođete, recimo na tržnicu u Slavonski Brod, Vinkovce, i razgovarate sa snašama, da ćete ih prepoznati po "akutu", otegnutom staroštokavskom govoru ali i riječima s kratkim naglaskom na predzadnjem slogu. Što se tiče odraza jata on je u slavonskom dijalektu različit-imate čisto ikavske govore, dite-diteta, zatim ikavsko-ijekavski, čisto ekavske i ikavsko-ekavske govore. Tu je, zatim i šćakavizam, izrazito staro obilježje koje se, ponegdje zna čuti i danas, nepostojanje glasa h-umjesto hlad, imate iad, umjesto hrana-rana, kao i pojavu da glas h prelazi u glas v, pa umjesto ruho, imate ruvo, kao i varijanta kad h prelazi u j, pa dobijemo snaju, kao čisti slavonsizam, umjesto snahu ili kujinu umjesto kuhinju. Tu je i umekšavanje glasova i i n, odnosno prijelaz u lj i nj, pa čujete moljit, pofaljit, nješta, pa gubljenje krajnjega i u infinitivu koje se često prebaci i u razgovorni jezik i javnu komunikaciju-umjesto disati, čut čemo dijat, slušat, nač. Tvorba komparativa ima nastavak i-niži, gorji, višji, tvorba glagolskog pridjeva trpnog na t, što je, također prešlo u razgovorni jezik, poput poradito, naseilito, umjesto tvorbe na n u standardnom jeziku. Posebna je i tvorba muških osobnih imena na a- Mata, Andra, Iva, tvorba polusloženica. Sve to potvrđuje kako su posebitosti u leksiku ogromne i predstavljaju istinsko bogatstvo u jezičnom ali i kulturološkom smislu kojim bi se trebali ponositi. Svako selo ima vlastiti leksički sustav što i nama znanstvenicima pruža priliku da uronimo u materijal i neki drugi svijet, slavonsku dušu i srce, zbog čega je, meni osobno, najdraži dio posla izrada rječnika, jer tako je moguće osjetiti i način na koji su naši stari disali, živjeli i razmišljali, što je, uz lekseme, vidljivo i kroz frazeme, ali i to je priča za sebe.

Obzirom na činjenicu kako, vrlo često, a svjedočimo tomu gotovo svakodnevno, nisu dovoljno upoznati niti sa standardnim, književnim jezikom, vrlo je teško očekivati od novinara da poznaju arhaične, staroštokavske govore. Kako bi mediji ipak trebali imati i edukativnu i informativnu ulogu ali i biti svjesni značaja čuvanja nematerijalne kulturne baštine, kao i činjenice da je, upravo u jeziku najveća snaga i prepoznatljivost kulture, što bi poručili novinarima ali i svima onima koji nisu dovoljno upoznati sa snagom i vrijednošću jezika?

Na žalost, dijalektologija i pitanje jezika nisu teme koje se mogu prodati, što nas vraća na početak i pitanje zašto je tome tako. Zato što nam je tako izgrađena svijest još od vrtića, kada su nas nastojali ispraviti i usmjeriti ka standardnom jeziku, govoreći kako je riječ o nečemu što nema važnost, načinu na koji govore stari, neobrazovani, dakle, potpune floskule. Da smo izgradili svijest kod djece da je jezik nešto vrijedno, baš kao i zavičajni idiom, da je to ono nešto po čemu jest, u čemu si se rodio, dobio svoja obilježja, takve bi teme imale puno veću težinu. Osim toga, čak kada se i progovori o zavičajnom jeziku, uglavnom je to skromno, površno i tek uz put, ukoliko je tema nematerijalna kulturna baština. Moje mišljenje je kako bi takvih članaka i emisija trebalo biti puno, puno više, jer samo je tako moguće shvatiti pravu vrijednost i snagu jezika. Osim toga, očuvanje dijalekata, itekako je važno i za razvoj turizma, budući se njihovom interpretacijom i aktivnostima s izvornim govornicima, gostima može približiti i povijest i kultura određenog prostora.

Članak objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti.

TEKST: Simonida Tarbuk

FOTO: Ustupljene fotografije

As

PANSION

035 / 367 - 273

035 / 367 - 619

091 / 891 - 8729

REŠETARI

Bana Jelačića 65

KOZMETIČKI
SALON

- solarij

- masaže

- sauna

www.papugh.hr

- FITNESS

- AEROBIK

- ZUMBA

- FUNKCIONALNI
TRENING

Sokolova 45 & 47

034 / 273 - 000

Mjesto za pravi trening !

O nama Impressum Uvjeti korištenja Oglašavanje Kontakt

Slavonski © 2013 - 2024 sva prava pridržana

hosting: Plus hosting web: exdizajn